

Notitie

Griffier **Plaatsvervangend Griffier**

afzender Plaatsvervang

opsteller

telefoon

e-mail

aan De leden van de vaste commissie voor
Binnenlandse Zaken

datum 21 mei 2024

betreft Alternatieven voor een digitaal quorum op niet-reguliere vergaderdagen

1. Aanleiding

Het onderwerp 'digitaal quorum' houdt de Eerste Kamer al sinds het voorjaar van 2020 bezig. Met een digitaal quorum wordt bedoeld op de mogelijkheid voor leden om van buiten het Kamergebouw digitaal in te tekenen voor een vergadering van de Kamer, waarna zij als 'ter vergadering aanwezig' gelden als bedoeld in artikel 67, eerste lid, van de Grondwet. In de bijzondere omstandigheden van de coronacrisis, toen grote samenkomsten onwenselijk waren en reizen werd afgeraden, heeft de Eerste Kamer gedurende twee perioden gewerkt met een digitaal quorum. Dit digitale quorum was uitdrukkelijk als tijdelijk bedoeld. Alvorens hiertoe te besluiten was hierover voorlichting gevraagd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Die concludeerde dat een tijdelijk digitaal quorum gedurende de bijzondere omstandigheden van de coronacrisis in overeenstemming met het quorumvereiste in de Grondwet kon worden geacht.¹ Nadat de Tijdelijke regeling digitaal quorum per 1 april 2022 was komen te vervallen, is het eenmaal voorgekomen dat de Kamer vanwege het ontbreken van het grondwettelijk vereiste quorum niet kon vergaderen, namelijk op maandag 30 mei 2022. De vergadering moest toen worden uitgesteld.

De Tijdelijke commissie actualisering Reglement van Orde (CARO) heeft in haar voorstel voor een geactualiseerd Reglement van Orde (28 maart 2023) voorgesteld in het reglement op te nemen een grondslag voor een digitaal quorum in bijzondere omstandigheden zoals die zich ten tijde van de coronacrisis hadden voorgedaan.² In dergelijke omstandigheden kan de Kamer bij afzonderlijke regeling bepalen dat leden die aan de vergadering wensen deel te nemen dit ook op digitale wijze kenbaar kunnen maken, zonder aanwezig te zijn in het Kamergebouw (artikel 52, tweede lid, Reglement van Orde). De Kamer heeft het door nota's van wijziging en enkele amendementen aangepaste voorstel van de CARO op 16 mei 2023 aangenomen, waarbij artikel 52, tweede lid, niet gewijzigd werd.

Bij de plenaire behandeling van het voorstel is niettemin het digitaal quorum weer uitgebreid ter sprake gekomen. De Kamer nam een motie-Vos c.s. aan³, waarin werd uitgesproken "dat een dergelijk digitaal quorum past binnen de interpretatie van artikel 67, eerste lid van de Grondwet". De toenmalige Huishoudelijke Commissie (thans het College van Voorzitter en Ondervoorzitters) werd verzocht "een voorstel te doen om een digitaal quorum mogelijk te

¹ Kamerstukken I 2019/20, CXXXIX, E herdruk.

² Kamerstukken I 2022/23, CLVI, B herdruk.

³ Kamerstukken I 2022/23, CLVI, M.

datum 21 mei 2024

blad 2

maken voor vergaderdagen van de Eerste Kamer die bij uitzondering op een niet-reguliere vergaderdag worden gehouden”.

Bij brief van 25 november 2025 deed het College van Voorzitter en Ondervoorzitters vervolgens aan de Kamer een voorstel tot vaststelling van een Regeling digitaal quorum voor niet-reguliere vergaderdagen.⁴ Het voorstel werd in behandeling genomen door de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, die op 10 april van dit jaar het tweede verslag vaststelde.⁵ Vervolgens besloot de Kamer op 19 mei 2026 unaniem voorlichting over het voorstel te vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State.⁶

De gevraagde voorlichting is op 23 september 2026 vastgesteld.⁷ In de voorlichting staat de vraag centraal of een digitaal quorum voor niet-reguliere vergaderdagen in overeenstemming is met artikel 67, eerste lid, van de Grondwet. Als gezegd, had de Afdeling advisering in de voorlichting uit 2020, tijdens de coronapandemie, aangegeven dat een digitaal quorum in bijzondere omstandigheden in overeenstemming met de Grondwet kan worden geacht.⁸ In de recent vastgestelde (tweede) voorlichting lichtte de Afdeling dit begrip ‘bijzondere omstandigheden’ nader toe. Van bijzondere omstandigheden is naar haar oordeel pas sprake als de fysieke continuering van de democratische besluitvorming niet gewaarborgd kan worden. Daaruit volgt dat plenair vergaderen op een andere dag dan de reguliere vergaderdinsdag op zichzelf geen ‘bijzondere omstandigheid’ in deze zin is. De conclusie van de Afdeling luidde dan ook dat een digitaal quorum voor niet-reguliere vergaderdagen niet in overeenstemming met de Grondwet kan worden geacht.

Het College heeft – gelezen de (tweede) voorlichting van de Raad van State – vervolgens bij brief van 29 september 2026 het voorstel ingetrokken.⁹ Dit is aangekondigd in de vergadering van het College van fractievoorzitters d.d. 6 oktober jl. In die vergadering is tevens opgemerkt dat wanneer de commissie Binnenlandse Zaken kennisneemt van de voorlichting van de Afdeling en van het besluit van het College van Voorzitter en Ondervoorzitters zij desgewenst zou kunnen bezien of zij naar alternatieven wenst te kijken.

⁴ Kamerstukken I 2025/26, CLVI, AC.

⁵ Kamerstukken I 2025/26, CLVI, AF.

⁶ Kamerstukken I 2025/26, CLVI, AH.

⁷ Kamerstukken I 2026/27, CLVI, AI.

⁸ Kamerstukken I 2019/20, CXXXIX, E herdruk.

⁹ Kamerstukken I 2026/27, CLVI, AJ.

datum 21 mei 2024

blad 3

2. Alternatieven

In vervolg op de gedachtewisseling in het College van fractievoorzitters van jongstleden 6 oktober heeft de griffie (nogmaals) de verschillende scenario's op een rij gezet. Deze alternatieven zijn niet nieuw en werden eerder aan 'de politiek' gepresenteerd, onder andere in een samenvattend memo dat in 2024 ter kennis werd gebracht van het College van fractievoorzitters.

- Scenario I: plenaire beraadslagingen inkorten of uitsmeren, om zoveel mogelijk te voorkomen dat leden op maandagen of andere niet-reguliere vergaderdagen gedwongen worden om naar Den Haag te komen om fysiek in te tekenen.
 - a. Kortere debatten (in goed overleg of RvOI-wijziging);
 - b. Lange debatten verspreiden over meerdere dinsdagen;
 - c. Lange debatten beginnen op dinsdag en voortzetten op woensdag;
- Scenario II: plenaire beraadslagingen verplaatsen naar commissies.
- Scenario III: wijziging Grondwet: De Kamer verzoekt op enig moment de regering om een grondwetswijziging in de door de Kamer gewenste richting te initiëren door een daartoe strekkend eerstelezingsvoorstel bij de Tweede Kamer in te dienen. De grondwetswijziging kan de constitutionele grondslag voor een digitaal quorum op niet-reguliere vergaderdagen bieden, maar desgewenst ook een onderscheid tussen Tweede en Eerste Kamer invoeren voor wat betreft het quorumvereiste. Bij dat laatste kan rekening gehouden worden met het deeltijdkarakter van het Eerste Kamerwerk.
- Scenario IV: doorgaan op de oude voet, in de wetenschap dat plenaire beraadslagingen op maandagen uitzondering zijn en tamelijk voorspelbaar, alleen het quorum naar Den Haag hoeft af te reizen om fysiek in te tekenen en dat het reglement in artikel 52, tweede lid in geval van echte 'bijzondere omstandigheden' een grondslag biedt voor een tijdelijke regeling inzake een digitaal quorum.

3. Scenario I: plenaire beraadslagingen inkorten of uitsmeren

De hieronder geschetste alternatieven, afzonderlijk of tezamen, moeten voorkomen dat leden op maandagen of andere niet-reguliere dagen naar Den Haag moeten afreizen om fysiek in te tekenen.

Alternatief I.1. Kortere debatten (in goed overleg of Reglement van Orde aanpassen)

Een veelvoorkomende reden dat voor een debat naar de maandagavond moet worden uitgeweken, is dat er zeer veel spreektijd in eerste termijn wordt aangevraagd. Binnen de Kamer bestaat het gebruik om maximaal 30 minuten spreektijd aan te vragen, ongeacht de grootte van de fractie. Al in 2017 constateerde de Tijdelijke commissie werkwijze Eerste Kamer dat

datum 21 mei 2024

blad 4

een deel van de leden vindt dat er soms, of zelfs vaak, te veel plenaire spreektijd wordt aangevraagd.¹⁰ Desondanks is de Kamer altijd huiverig geweest om formele mogelijkheden tot spreektijdbeperking in te voeren, althans voor zover het de behandeling van wetsvoorstellen betreft. De CARO had bijvoorbeeld voorgesteld het gebruik van maximaal 30 minuten spreektijd te codificeren, maar zag zich genoodzaakt dit voorstel te schrappen na druk vanuit de Kamer.¹¹ Een lid kan desgewenst dus ook 50 minuten spreektijd vragen, al komt dat in de praktijk niet veel voor. Ook het CARO-voorstel om de Voorzitter de bevoegdheid te geven bij de behandeling van wetsvoorstellen maximumsprektijden per fractie op te leggen, haalde het niet. De Kamer nam een amendement aan om deze bevoegdheid weer te schrappen.¹² Alleen bij debatten over andere zaken dan wetsvoorstellen kan de Voorzitter aan spreektijdbeperking doen (artikel 77 Reglement van Orde). Als een Kamermeerderheid bij nader inzien het toch raadzaam acht om spreektijdbeperking bij de behandeling van wetsvoorstellen mogelijk te maken, zou zij daartoe het Reglement moeten aanpassen.

Zo lang de formele mogelijkheden tot spreektijdbeperking bij de behandeling van wetsvoorstellen ontbreken, resteert slechts de mogelijkheid dat informeel, bijvoorbeeld via het College van fractievoorzitters, wordt geprobeerd in goed overleg de spreektijden van een groot debat wat in te korten, zodat het gehele debat op de dinsdag past. Hierbij kan eventueel ook bekeken worden of fracties, als zij overlappende inbrengen hebben, met een gezamenlijke woordvoerder kunnen optreden. Op commissieniveau kan aanvullend worden beproefd of een extra schriftelijke ronde tot een korter plenair debat kan leiden. Commissies kunnen standaard driemaal een verslag uitbrengen (artikel 45 Reglement van Orde), maar van deze mogelijkheid wordt zelden gebruikgemaakt.

Alternatief I.2. Lange debatten verspreiden over meerdere dinsdagen

Het streven is nu doorgaans om debatten in dezelfde week af te ronden. Is voor zo'n debat de dinsdag niet voldoende, dan wordt uitgeweken naar de maandagavond. Het is in elk geval bij niet-spoedeisende wetsvoorstellen en bij themadebatten denkbaar dat een lang debat op de eerste dinsdag begint, en dat vervolgens de beraadslaging wordt geschorst en op de volgende dinsdag wordt voortgezet. Uiteraard moet er op de tweede dinsdag dan wel voldoende ruimte zijn. In de Tweede Kamer komt het vaker voor dat debatten op deze wijze worden opgeknipt. Een nadeel zou kunnen zijn dat, tot op zekere hoogte, de dynamiek van het debat verloren gaat. Daar staat weer tegenover dat deze werkwijze mogelijk lege plenaire agenda's voorkomt. Zo vond de behandeling van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreidingswet)¹³ plaats op maandag 15 en dinsdag 16 januari 2024, terwijl op dinsdag 23 januari geen plenair debat was voorzien. Behandeling op dinsdag 16 en dinsdag 23 januari was dus ook een optie geweest.

Alternatief I.3. Lange debatten beginnen op dinsdag en voortzetten op woensdag

¹⁰ Kamerstukken I 2016/17, CXXIV, A, p. 10.

¹¹ Kamerstukken I 2022/23, CLVI, Z en Kamerstukken I 2022/23, CLVI, I.

¹² Kamerstukken I 2022/23, CLVI, H.

¹³ Kamerstukken 36 333.

datum 21 mei 2024

blad 5

Bij een vergadering die begint op dinsdag en wordt voortgezet op woensdag kan ook van leden die van ver moeten komen worden verlangd dat zij naar Den Haag komen om fysiek in te tekenen. De dinsdag is immers de reguliere vergaderdag van de Eerste Kamer, en bovendien vinden op de dinsdag standaard de stemmingen plaats. De vergadering kan dan dinsdagavond worden geschorst en woensdagochtend (of woensdagmiddag) worden voortgezet met hetzelfde quorum.¹⁴

Een vraag die dit alternatief wel oproept, is wanneer dan de stemmingen moeten worden gehouden: op dinsdag of op woensdag? Aangezien op dinsdagen de meeste leden in huis zullen zijn, ligt de dinsdag in de meeste gevallen voor de hand. Alleen in geval van spoed en bij vergaderingen voor het kerst- en zomerreces zal (ook) op woensdagen gestemd moeten worden. Als dan maar weinig leden in huis zijn, is de legitimiteit van de besluitvorming in het geding. Bij een *hoofdelijke* stemming op een woensdag zal bovendien het quorum fysiek aanwezig moeten zijn. Tijdens het debat over het verslag en het voorstel van de CARO zijn ook andere mogelijke nadelen van vergaderen op woensdag genoemd: bij een vergadering die dinsdagochtend vroeg begint, moeten leden misschien al op maandagavond naar Den Haag afreizen. Als de vergadering dan woensdag pas laat klaar is, kunnen ze in voorkomend geval pas donderdagochtend naar huis. "Dat lijkt me bijna voltijds worden", aldus een tegenstander.¹⁵

¹⁴ De optie van de woensdag als extra vergaderdag in plaats van de maandag werd ook genoemd in het Kamerdebat, waarbij de motie-Vos c.s. werd ingediend. Handelingen I 2022/23, nr. 28, item 3, p. 1.

¹⁵ Handelingen I 2022/23, nr. 28, item 3, p. 5.

datum 21 mei 2024

blad 6

4. Scenario II: plenaire beraadslagingen verplaatsen naar commissies

Het staat buiten kijf dat het grondwettelijke quorumvereiste uitsluitend van toepassing is op plenaire vergaderingen. Voor commissievergaderingen geldt dit vereiste niet. Het is dus in beginsel denkbaar dat beraadslagingen van het plenaire niveau worden verplaatst naar commissies. De Tweede Kamer kent voor de behandeling van wetsvoorstellen op commissieniveau het zogenaamde wetgevingsoverleg (artikel 7.26. Reglement van Orde Tweede Kamer). De Eerste Kamer kent niet specifiek het wetgevingsoverleg, maar wel het mondeling overleg (artikel 38 onder c Reglement van Orde Eerste Kamer). Een wetgevingsoverleg is feitelijk óók een mondeling overleg is.¹⁶

Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer bepaalt verder dat hooguit één wetgevingsoverleg of notaoverleg gelijktijdig mag plaatsvinden met een vergadering van de Tweede Kamer. Op overige tijdstippen vinden steeds hooguit twee wetgevingsoverleggen of notaoverleggen gelijktijdig plaats.¹⁷ Als het mondeling overleg in de plaats komt van plenaire beraadslagingen op de maandagmiddag- en avond is van samenvaal geen sprake. Op de dinsdag zou wel sprake van samenvaal kunnen zijn.

Toch zijn er ook verschillen tussen het wetgevingsoverleg in Tweede Kamer en het mondeling overleg in de Eerste Kamer. Belangrijk is dat de Tweede Kamer het wetgevingsoverleg ziet als een *volledig* alternatief voor het plenaire debat, dat wil zeggen een alternatief dat het plenaire debat (maar uiteraard niet de plenaire stemming) *vervangt*. Artikel 9.10., derde lid, Reglement van Orde Tweede Kamer bepaalt namelijk dat als er een wetgevingsoverleg is gehouden, er in principe geen plenaire beraadslaging meer plaatsvindt. Het is voorts de Kamer die op voorstel van de Voorzitter beslist over de datum en het tijdstip van een wetgevingsoverleg.¹⁸ In de Eerste Kamer besluit de commissie over (datum en tijdstip van) een mondeling overleg. Ook kunnen tijdens een wetgevingsoverleg moties worden ingediend¹⁹, terwijl dit in een mondeling overleg in de Eerste Kamer niet mogelijk is.

Het is denkbaar dat in de Eerste Kamer het mondeling overleg wordt ingezet voor de beraadslaging over wetsvoorstellen, en daarmee het wetgevingsoverleg in de Tweede Kamer benaamt. Hieronder worden drie alternatieven geschetst. Een complicatie is wel dat in het huidige Reglement van Orde Eerste Kamer in artikel 50, tweede lid het recht van een individueel lid op een plenair debat is vastgelegd. Een meerderheid kan dus niet besluiten dat het plenaire debat (grotendeels) vervangen wordt door een mondeling overleg.

- Alternatief II.1: het mondeling overleg vervangt het plenaire debat geheel. Er wordt uitsluitend nog wat plenaire tijd ingeruimd voor het indienen van moties (dat kan immers niet in commissievergaderingen) en uiteraard daarna voor de stemmingen.
- Alternatief II.2: het mondeling overleg vervangt het plenaire debat geheel en in het Reglement van Orde wordt de mogelijkheid gecreëerd om ook tijdens een mondeling

¹⁶ Zie ook: Artikel 7.26 Reglement van Orde Tweede Kamer

¹⁷ Artikel 7.27, derde lid Reglement van Orde Tweede Kamer

¹⁸ Artikel 7.27, tweede lid Reglement van Orde Tweede Kamer

¹⁹ Artikel 7.30 Reglement van Orde Tweede Kamer

datum 21 mei 2024

blad 7

overleg moties in te dienen. Er vindt geen plenaire debat meer plaats er er wordt uitsluitend nog wat plenaire tijd ingeruimd voor de stemmingen.

- Alternatief II.3: een deel van de beraadslaging vindt in de commissie (mondeling overleg) plaats, een ander deel tijdens een plenaire vergadering.

Alternatief II.1 alleen mondeling overleg + plenaire afronding (moties, stemmingen)

Dit alternatief heeft – bij een eerste verkenning – de minste voeten in de aarde. Een mondeling overleg verdeeld over twee dagen is organisatorisch prima uitvoerbaar en in principe is er in commissiekamer 1 ruimte voor geïnteresseerde toehoorders. Ook is er een livestream beschikbaar. Het korte plenaire debat dat volgt op het mondeling overleg is in feite wat in de Tweede Kamer een tweeminutendebat genoemd wordt: geen debat, maar louter een gelegenheid moties in te dienen. Daarna volgen de stemmingen.

Het mondeling overleg zal wel moeten worden voorgezeten door de commissievoorzitter, wat problematisch kan zijn als deze tevens woordvoerder is. Interrupties zijn tijdens mondelinge overleggen minder frequent en er zijn geen interruptiemicrofoons in de commissiekamers, dus daar zal een werkwijze voor gevonden moeten worden. Ook voor andere zaken zal een werkwijze moeten worden bedacht en eventueel gecodificeerd, bijvoorbeeld voor het aantal termijnen, het aantal sprekers en de spreektijd. Anders dan een plenair debat heeft een mondeling overleg immers een veel strakkere begin- en eindtijd, mede omdat zij (in elk geval op dinsdag) naast andere commissievergaderingen wordt gepland. Ander bezwaar is dat het bij debatten die over twee dagen worden uitgesmeerd doorgaans juist om de grote en belangrijke wetsvoorstellen die het meest ingrijpend zijn en de meeste discussie oproepen. Dat juist deze wetsvoorstellen dan uitsluitend in een mondeling overleg worden afgehandeld, met alleen een korte plenaire afronding voor moties, kan als paradoxaal ervaren worden. Ter vergelijking: de Tweede Kamer gebruikt het wetgevingsoverleg voornamelijk voor die wetsvoorstellen die juist niet 'zwaar' genoeg zijn voor een plenair debat. Ook kan het zo zijn bij deze variant dat op de dinsdag een mondeling overleg staat gepland naast een plenair debat, hetgeen voor éénmansfracties problematisch kan zijn als het gaat om woordvoering.

Schematisch ziet alternatief II.1 er zo uit:

Alternatief II.2 alleen mondeling overleg (inclusief moties) + plenaire stemmingen

Dit alternatief zou eruit bestaan dat in het Reglement van Orde een grondslag wordt gecreëerd voor het kunnen indienen van moties tijdens een mondeling overleg. De afhandeling van een wetsvoorstel vindt dan geheel plaats in commissieverband (mondeling overleg op maandag én dinsdag), en wat rest zijn plenaire stemmingen over het wetsvoorstel en de tijdens het mondeling overleg ingediende moties.

datum 21 mei 2024

blad 8

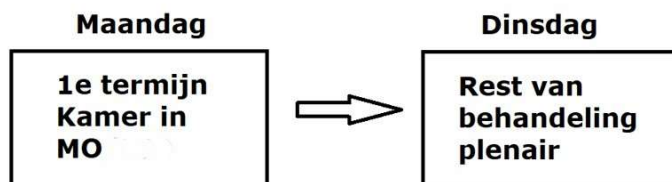
Alternatief II.3 mondeling overleg + verkort plenair debat + plenaire stemmingen

Dit alternatief is organisatorisch ingewikkelder. Een vergadering die als mondeling overleg is begonnen zal als mondeling overleg moeten worden afgemaakt. Men kan dus niet de eerste termijn van de Kamer op de maandag in de commissie houden en dan de volgende dag de regering het antwoord plenair laten geven. Van een mondeling *overleg* zou dan geen sprake meer zijn (de regering hoort in de commissievergadering immers alleen de vragen aan), wat betekent dat een instrument – het mondeling overleg – voor een ander doel wordt gebruikt dan waarvoor het gecreëerd is. In feite is er dan sprake van *détournement de procedure*. Een eerste termijn in de commissie en een voortzetting op plenair niveau zou ook vreemd zijn, aangezien het mondeling overleg een commissievergadering is die wordt voorgezeten door de commissievoorzitter, terwijl de plenaire vergadering wordt voorgezeten door de Kamervoorzitter.

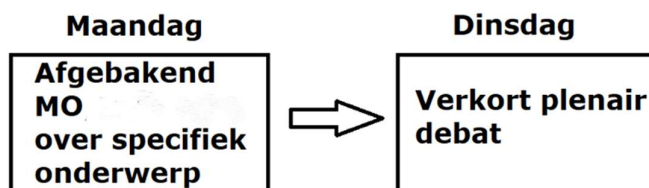
Het alternatief is wel werkbaar als voor het mondeling overleg een scherp afgebakend onderwerp wordt gekozen, bijvoorbeeld 'grondwettigheid', 'uitvoerbaarheid' of een specifiek aspect van het wetsvoorstel dat veel vragen oproept. Dit onderwerp komt vervolgens niet meer (of in elk geval niet meer uitgebreid) in het plenaire debat aan de orde, waardoor op de spreek-tijd kan worden bespaard. Anders gezegd, er staan schotten tussen het mondeling overleg enerzijds en het plenaire debat anderzijds. Een mondeling overleg kan niet overlopen in een plenair debat de volgende dag.

Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven.

Geen optie voor behandeling wetsvoorstel:

Wel een optie voor behandeling wetsvoorstel:

datum 21 mei 2024

blad 9

5. Scenario III: grondwetswijziging

In deze notitie is meermaals benadrukt dat het quorumvereiste in de Grondwet is vastgelegd: artikel 67, eerste lid, van de Grondwet bepaalt dat de Kamers alleen mogen beraadslagen of besluiten indien meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden ter vergadering aanwezig is. Niet ten onrechte is een grondwetswijziging de koninklijke weg genoemd als het huidige quorumvereiste als te knellend wordt ervaren. Omdat de Eerste Kamer geen recht van initiatief heeft, kan zij zelf geen grondwetswijziging initiëren. Zij kan echter wel de regering verzoeken dat te doen, bijvoorbeeld bij motie. Ook een toezegging aan de Kamer is denkbaar. Het verzoek aan de regering zou wel moeten worden gedaan in een debat waarin dat verzoek gepast is, i.e. waarin het past bij het onderwerp waarover beraadslaagd wordt. De jaarlijkse Algemene Politieke Beschouwingen zouden bijvoorbeeld een geschikt moment zijn, omdat in dit debat over het gehele regeringsbeleid wordt gesproken.

De inhoud van het verzoek aan de regering is aan de Kamer. Denkbaar is dat wordt verzocht in artikel 67 Grondwet een grondslag te creëren voor een digitaal quorum op niet-reguliere vergaderdagen. Is die grondslag er, dan is het vervolgens aan de Kamers om daar al dan niet gebruik van te maken (dat de Tweede Kamer dit zal doen, is onaannemelijk). Denkbaar is ook dat de regering wordt verzocht een eerstelezingsvoorstel bij de Tweede Kamer in te dienen dat voor wat betreft het quorumvereiste voortaan onderscheid maakt tussen Tweede en Eerste Kamer. Omdat de Eerste Kamerleden hun werkzaamheden in deeltijd verrichten, zou het quorumvereiste voor beraadslagen – al dan niet op niet-reguliere vergaderdagen – bijvoorbeeld kunnen worden afgezwakt.²⁰

Uiteraard zal na aanvaarding van het eerstelezingsvoorstel door beide Kamers nog een tweede lezing nodig zijn, waarin het voorstel door Tweede en Eerste Kamer met een tweederdemeerderheid wordt aangenomen. Die tweede lezing kan bovendien pas plaatsvinden nadat een nieuwe Tweede Kamer is verkozen (artikel 137, derde lid, Grondwet). Scenario C is daarmee dus wel een scenario van de lange adem.

De Afdeling advisering schreef overigens in haar meest recente voorlichting over het initiëren van een grondwetswijziging met dit doel: "Dit zou een bredere en grondiger doordenking vergen door de grondwetgever van de fundamentele vraag wat een eventuele verruiming betekent voor de positie en het gezag van de volksvertegenwoordiging in het staatsbestel."²¹

²⁰ Hierbij zijn allerhande varianten denkbaar: geen quorumvereiste voor beraadslagen, geen quorumvereiste voor beraadslagen op niet-reguliere vergaderdagen, vereiste aanwezigheid van meer dan een derde van het aantal zitting hebbende leden (in plaats van de helft) etc.

²¹ Kamerstukken I 2026/27, CLVI, AI, p. 3.

datum 21 mei 2024

blad 10

6. Scenario IV: doorgaan op de oude voet

De Eerste Kamer heeft ieder jaar slechts een beperkt aantal vergaderingen op de maandag. Vergaderingen op andere niet-reguliere dagen dan de maandag kwamen eigenlijk alleen in de coronatijd voor. In onderstaande tabel is het aantal maandag(avond)vergaderingen door de jaren heen opgenomen. Het aantal vergaderingen op een maandag(avond) is zowel in absolute zin, als relatief (afgezet tegen het aantal dinsdagvergaderingen) beperkt te noemen.

Plenaire vergaderingen

Jaar	# maandag(avond)vergaderingen	# dinsdagvergaderingen
2019	5	35
2020	6	33
2021	4	36
2022	5	36
2023	7 (inclusief debat Reglement van Orde)	36
2024	3	35
2025	4	35
2026	4*	24*

* lopend jaar

Veel van dergelijke vergaderingen zijn direct voor een kerst- of zomerreces (en daarmee tamelijk voorspelbaar).

De Kamer zou er dus ook voor kunnen kiezen geen nadere actie te ondernemen, in de wetenschap dat plenaire beraadslagingen op maandagen uitzondering zijn en tamelijk voorspelbaar, alleen het quorum naar Den Haag hoeft af te reizen om fysiek in te tekenen, en dat het reglement in artikel 52, tweede lid in geval van echte 'bijzondere omstandigheden' een grondslag biedt voor een tijdelijke regeling inzake een digitaal quorum.